

Projekt WASTEWISE

Odporúčania pre tvorbu politík

Pripravili:
AAEL & CoPE

WASTEWISE

Úvod

Na základe Komparatívnej analýzy systémov nakladania s odpadmi na Slovensku a Sicílii: výzvy, prístupy a implementácia politiky EÚ ([link](#)), realizovanej v rámci projektu Erasmus+ KA210-VET Waste Wise: Enhancing Governance for Sustainable Waste Management (č. 2024-2-SK01-KA210-VET-000260945), partnerské inštitúcie vypracovali súbor odporúčaní na zvýšenie efektívnosti, udržateľnosti a riadenia systémov nakladania s odpadmi v skúmaných regiónoch.

Komparatívna štúdia zahŕňala aj dotazníkový prieskum, ktorý hodnotil postoje a úroveň vedomostí zamestnancov a predstaviteľov inštitúcií zapojených do implementácie európskej a národnej legislatívy v oblasti odpadového hospodárstva. Výsledky ukázali, že hoci celkové povedomie o environmentálnych cieľoch je pomerne vysoké, pochopenie konkrétnych legislatívnych rámcov a ich praktickej aplikácie zostáva obmedzené. Toto zistenie je základom viacerých odporúčaní uvedených nižšie, najmä tých, ktoré sa týkajú zlepšenia správy, administratívnych kapacít a odborného vzdelávania.

Posilniť riadenie, koordináciu a súlad politik

Efektívne nakladanie s odpadmi si vyžaduje konzistentné riadenie na všetkých úrovniach verejnej správy.

Na Slovensku sú kompetencie pomerne centralizované, čo vedie k nerovnomerným výsledkom medzi obcami. Na Sicílii fragmentované riadenie a nedostatočná koordinácia medzi regionálnymi a miestnymi orgánmi často bránia plneniu cieľov EÚ v oblasti odpadov. Výsledky prieskumu potvrdili, že mnohí miestni a regionálni zamestnanci nemajú jasnú predstavu o svojich kompetenciách a povinnostiach vyplývajúcich z európskej a národnej legislatívy. Tento nedostatok prispieva k oneskoreniam v plánovaní, vykazovaní a presadzovaní práva.

Na riešenie týchto výziev by oba regióny mali prijať integrovaný model riadenia v súlade so Smernicou o odpadoch (2008/98/ES v znení smernice (EÚ) 2018/851). Zriadenie medziinštitucionálnych koordinačných platforiem a regionálneho observatória pre odpady by zlepšilo komunikáciu, monitorovanie a dodržiavanie predpisov. Tieto reformy by mali byť doplnené pravidelným školením verejných zamestnancov tak, aby sa zabezpečil efektívny prenos politických cieľov do praxe.

Modernizovať infraštruktúru a zvýšiť spracovateľské kapacity

Prechod na obehové hospodárstvo závisí od dostatočných spracovateľských kapacít a modernej infraštruktúry.

Oba regióny čelia nedostatkom, ktoré obmedzujú možnosti recyklácie a prehlbujú závislosť od skládkovania. Slovensko by sa malo zamerať na zlepšenie zberových systémov a kompostovania vo vidieckych oblastiach, zatiaľ čo Sicília by mala dokončiť sieť kompostární a zariadení na anaeróbnu digesciu.

Nástroje EÚ, ako Kohézny fond, program LIFE či Mechanizmus obnovy a odolnosti (RRF), by sa mali využívať strategicky na splnenie cieľa EÚ pre rok 2035 – maximálne 10 % komunálneho odpadu ukladaného na skládky.

Integrované regionálne investičné plány zlepšia udržateľnosť a súlad s európskymi politikami.

Investovať do vzdelávania, povedomia a sociálneho zapojenia

Účasť verejnosti zostáva rozhodujúcim faktorom pri dosahovaní cieľov EÚ.

Vlády a samosprávy by mali zintenzívniť environmentálne vzdelávacie kampane, integrovať poznatky o odpadoch a princípy obehového hospodárstva do školských osnov a odborného vzdelávania.

Komunitné iniciatívy – ako Zero Waste školy alebo lokálne motivačné schémy – môžu účinne meniť správanie a posilniť angažovanosť občanov.

Zlepšiť správu dát, monitoring a transparentnosť

Presné údaje sú základom dobrej správy nakladania s odpadmi.

Slovenský systém ISOH a talianske systémy MUD/RENTRI by mali byť plne zosúladené s požiadavkami EÚ.

Zavedenie digitálnych nástrojov sledovateľnosti – ako GIS mapovanie odpadov či QR kódy v zberových systémoch – by zvýšilo transparentnosť a uľahčilo hodnotenie pokroku smerom k cieľom EÚ.

Podporiť prechod na obehové hospodárstvo

Nakladanie s odpadmi sa musí transformovať na širší koncept obehového hospodárstva.

Slovenská Cestovná mapa pre obehové hospodárstvo (2022) a Regionálny plán odpadového hospodárstva Sicílie (2024) by sa mali realizovať prostredníctvom pilotných projektov v kľúčových sektoroch (stavebníctvo, potravinový odpad, plasty).

Účasť v európskych iniciatívach, ako Circular Cities and Regions Initiative (CCRI), môže urýchliť inovácie a podporiť medziregionálne učenie.

Zaviest' ekonomické nástroje a stimuly na predchádzanie vzniku odpadu a podporu opätovného použitia

Obehové hospodárstvo si vyžaduje nielen zhodnocovanie, ale najmä predchádzanie vzniku odpadu – redukciiu, dizajn, opravu a opätovné používanie.

OECD poukazuje na potenciál fiškálnych mechanizmov v Taliansku na podporu týchto prístupov.

Odporúča sa rozvoj modelov kolaboratívnej ekonomiky, centier opráv a znovupoužívania, ako aj stimulov pre podniky využívajúce opakovane použiteľné alebo vratné obaly.

Zároveň treba zohľadniť sociálnu spravodlivosť: tieto nástroje musia byť dostupné aj pre znevýhodnené skupiny alebo menšiny.

Zabezpečiť územnú sebestačnosť a rovnomernú infraštruktúrnú vybavenosť

Na Slovensku existujú oblasti, kde na skládky stále smeruje viac než 50 % komunálneho odpadu. V Taliansku pretrvávajú veľké regionálne rozdiely v miere triedenia aj v kapacitách spracovateľských zariadení.

Politiky by mali podporovať národné a regionálne plány, ktoré zabezpečia dostatočnú infraštruktúru a jednotné minimálne štandardy, aby sa predišlo tomu, že niektoré územia budú „neviditeľné“ v systéme nakladania s odpadmi.

Účinne bojovať proti nelegálnym aktivitám a nezákonnému nakladaniu s odpadmi

V Taliansku je známa prítomnosť takzvanej ecomafie, ktorá narúša celý systém nakladania s odpadmi.

Na Slovensku – podobne ako v mnohých krajinách – je potrebné posilniť kontroly, environmentálne inšpekcie, transparentnosť a sankčné mechanizmy, aby sa zabránilo nelegálnemu skládkovaniu, ilegálnemu obchodovaniu s odpadmi a skrývaniu kritických tokov.

V komunikácii je dôležité zdôrazňovať, že právo na zdravé životné prostredie je aj sociálnym a občianskym právom, nie iba environmentálnou témou.

Budovať kapacity a podporovať medzinárodnú výmenu

IVýsledky dotazníka ukázali jasnú potrebu vzdelávania verejných zamestnancov, najmä v oblasti pochopenia a aplikácie legislatívy EÚ v odpadovom hospodárstve.

Cielené školiace programy by sa mali zamerať na:

- interpretáciu právnych rámcov,
- správne vykazovanie údajov,
- koordináciu aktérov.

Medzinárodná spolupráca prostredníctvom Erasmus+ , Horizon Europe a Interreg by sa mala rozšíriť, aby podporila vzájomné učenie a prenos osvedčených postupov medzi regiónmi s podobnými administratívnymi a socio-ekonomickými výzvami.

Tento prístup založený na dôkazoch zabezpečuje, že reformy budú nielen dobre navrhnuté, ale aj efektívne implementované s podporou širokého spektra inštitúcií.

Zaviest' ekonomické a inteligentné nástroje a normy

Obe krajiny by mali rozšíriť systémy Pay-As-You-Throw (PAYT) a zvýšiť poplatky za skládkovanie, aby podporili prevenciu a recykláciu. Posilnenie rozšírenej zodpovednosti výrobcov (EPR) v súlade so smernicou (EÚ) 2018/852 bude motivovať výrobcov, aby začlenili zásady ekodizajnu a opätovného použitia.

Zriadenie fondov na zelenú transformáciu by mohlo pomôcť malým a stredným podnikom prijať cirkulárne modely a stimulovať inovácie.

Závery

Na dosiahnutie cieľov Európskej zelenej dohody, Akčného plánu pre obehové hospodárstvo a stratégie Zero Pollution musia Slovensko aj Sicília prekročiť rámec formálneho plnenia povinností a smerovať k integrovanej správe založenej na poznatkoch a odbornosti.

Posilnením administratívnych kapacít, investovaním do infraštruktúry, aktívnym zapájaním obyvateľov a uplatňovaním princípov obehového hospodárstva sa oba regióny môžu stať príkladmi udržateľného nakladania s odpadmi a regionálnej spolupráce v rámci Európskej únie.

 Spolufinancovaný
Európskou úniou

**Máte otázky?
Radi vám
odpovieme!**

 bohatova.zuzana@gmail.com

 www.wastewise.sk

 Wastewise2025

Kontaktujte nás!

